

29 лютого - 3 березня 1944 року - визволення території
Зарічненського району від фашистських загарбників

Це був час випробування на стійкість і силу духу

На території тодішнього Морочнівського району, у перші місяці війни, бойових дій не проходило. Основні удари, розраховуючи на моторизовану силу своєї армії, фашисти спрямували в обхід поліських боліт. Тому район, у результаті відступу Червоної Армії й маневрів німецьких підрозділів, уже до кінця червня 1941 року опинився в зоні окупації. Перших німців жителі сіл району побачили за кілька тижнів від початку війни. Це були військові другого армійського ешелону, так званих тиллових частин й органів адміністративного управління, котрі йшли услід за бойовими підрозділами.

Перші німці до населення відносились лояльно. Окрім комуністів й командирів Червоної Армії, вони кого не знищували. Навіть євреїв, проти котрих пізніше розвернули цілий геноцид, не помічали. Навпаки, німецькі солдати за продукти харчування розраховувалися із населенням грошима. Дітям дарували цукерки, солодоші, шоколад. Цікавий випадок трапився у Ноблі, де в хату, в котрій відзначали хрестини дитини, зайшло кілька німців. Розібравшись, чому так багато людей зібралось, вони не відмовилися від запрошення до столу, а на кінець ще й обдарували дитину грошима. Були випадки, коли захоплене майно німці роздавали населенню. Наприклад, так було в Морочному, де німці дали можливість розібрати

людям все, що залишилось від радянської влади. Коли люди почали у безладі розбирати запропоноване окупантами, видираючи речі один в одного із рук, ті, побачивши таке варварство, змушені були автоматними чергами зупинити селян й розігнати їх по домівках.

Зовсім інша картина постала після провалу військових дій вермахту під Москвою в грудні сорок першого року. На потребу замерзаючій армії, окупанти почали відбирати у населення теплі речі, валянки, кожуки, білизну й продукти харчування. Все це робилось силою, під загрозою розстрілу, й вже не було ніякої оплати, як на початку війни.

Найвищим органом управління в районі була Морочнівська районна управа, якою керував голова. Він мав свою печатку, якою скріплював усі офіційні папери. Паралельно діяли поліцейські команди, куди набирали чоловіків із місцевого населення.

Налагодивши комунікаційні мережі, німці запровадили й податкові фіскальні повинності для населення. В основному, вони складались із заготівлі продуктів харчування, конфіскації майна, худоби. Відповідальність за це, як і організація людей на громадські роботи, покладалась на сільських старост. Були старости, котрі попереджали селян про фашистські екзекуції, усіяло затягували виконання повинностей. На жаль, після війни усіх, хто був на службі у німців, радянська влада зарахувала до зрадників й засудила на різні

терміни покарання.

Про кількість затребуваної для здачі продукції органи окупаційного управління доводили кожного господаря окремим письмовим повідомленням, в кінці якого зазначалась міра покарання у разі невиконання. Від податкових повинностей ніхто не звільнявся. Окремий податок накладался на церкву, що знову ж таки переходив на плечі селян. Податковий відділ районної управи змушував священників кожні півроку звітувати про церковні доходи, навіть, якщо вони надходили натурооплатою, і кожного місяця виплачувати податок від доходу в податкову касу управи. Нещодавно в районному краєзнавчому музеї ознайомився із цікавим документом: (мова оригіналу збережена) «До священника Муравинской парафії Гребенко Михаила. Платіжне повідомлення. Згідно розпорядженням п. Гебітскомисара Вам нараховано даніні одноразової для розвитку с – господарств для України крб. 150 котору то суму повинні внести до с – управи в терміні до 1/ 7 42р.» . Підписане це повідомлення старшиною та секретарем сільської управи.

Щодо отця Михайла Гребінка, то у сорок третьому році він, разом із іншими священниками району, взяв участь у зустрічі партизанських командирів Федорова й Бегми в селі Привітівка, і виступив на ній із промовою до населення.

Підтримка священниками радянсь-

кого партизанського руху була обумовлена, як і через непомірні грошові та натуральні побори, накладені на церкву, так і різні заборони у виконанні церковних потреб. Так, розпорядженням гебітскомисара від 30. 03. 1942 року, заборонялося відправляти в церквах і костелах служби від сьомої години вечора й до шостої ранку.

На окупованій території німці ввели своє цивільне право, згідно якого про кожен шлюб, що зв'язувався церквою, повинно було повідомити у письмовому вигляді в районну управу. Навіть за постачання молоді на збірні пункти для відправки в Німеччину, покладалась відповідальність на священників.

Не кращим було й становище цивільного населення в роки війни. Навіть прихід у ліси району партизанських загонів, повстанців УПА лягав на плечі й без того бідних селян. Як і партизани, так і повстанці частково харчувались й одягались за рахунок населення. Траплялись випадки мародерства, насильного відбирання речей та їжі. Після рейдів хлопців із лісу, льохи й комори залишалися чистими. Загнані у безвихідь люди не знали, де правди шукати, й надіялись лише на милість, що війна скоро закінчиться.

Й до теперішнього дня люди старшого покоління, чие дитинство припало на ті суворі роки, не без сліз на очах згадують лихоліття, які довелося пережити за війну.

Павло ДУБІНЕЦЬ